STUDIA ZRODŁOZNAWCZE

Commentationes

XX

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE XX

A C A D E M I A S C I E N T I A R U M E T L I T T E R A R U M P O L O N A I N S T I T U T U M H I S T O R I C U M

COMMENTATIONES

$\mathbf{X}\mathbf{X}$

WARSZAWA—POZNAŃ 1976 PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

POLSKA AKADEMIA NAUK INSTYTUT HISTORII

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

 $\mathbf{X}\mathbf{X}$

WARSZAWA-POZNAŃ 1976 PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

KOMITET REDAKCYJNY

Aleksander Gieysztor, Ireneusz Ihnatowicz, Brygida Kürbisówna, Gerard Labuda, Emanuel Rostworowski, Ryszard Walczak (sekretarz)

Adresy Redakcji:

ul. Marchlewskiego 126, 61-874 Poznań tel. 511-91 w. 16 i 17 (Instytut Historii UAM) ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-325 Warszawa tel. 619-88 (Instytut Historyczny UW)

> Adres dla korespondencji (sekretariat): ul. Zwierzyniecka 20/Ip., 60-814 Poznań tel. 555-44 w. 4 (Instytut Historii PAN)

Rocznik poświęcony naukom pomocniczym historii oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom XX przygotowany w latach 1973-1974

PRINTED IN POLAND

Okładkę i obwolutę projektował Tadeusz Chlebowski

Na obwolucie zwornik sklepienic w kościele cysterskim w Koprzywnicy (XII/XIII w.)

SPIS RZECZY

Rok nauki polskiej 1973

Mistrz Wincenty Kadłubek — pierwszy uczony polski — w 750-lecie śmierci

Sympozjum naukowe zorganizowane w Poznaniu staraniem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Polskiego Towarzystwa Historycznego w dniach 23 i 24 listopada 1973 roku

Posiedzenie przedpołudniowe 23 listopada

Gerard Labuda, Mistrz Wincenty — autor i utwór	3 10 19 22 28
Posiedzenie popołudniowe 23 listopada	
Adam Vetulani, Prawo kanoniczne i rzymskie w Kronice mistrza Wincentego	35 46 56 64 71
Dyskusja: Kazimierz Ślaski, Roman Heck, Kazimierz Jasiński	85
Posiedzenie przedpołudniowe 24 listopada	
Marian Plezia, Retoryka mistrza Wincentego	88 95 106 115
Dyskusja i podsumowanie obrad: Janusz Bieniak, Brygida Kürbisówna, Stanisław Trawkowski, Stella Maria Szacherska, Bolesław Przybyszewski, Ignacy Lewandowski, Brygida Kürbisówna	123
Résumé	132
Artykuły i rozprawy	
Stanisław Piekarczyk, Rozważania o poznaniu historycznym. Fakty — metody — źródła — teorie	141
cattolico	163
tualis' w katolicyzmie średniowiecznym	181 183
1 & ANY I WICKU	100

VI Spis rzeczy

Dyskusje i przeglądy

Z dyskusji nad programem uniwersyteckim nauk pomocniczych historii	201 211 219
Artykuły recenzyjne i recenzje	
Uwagi o itinerarium króla Władysława Jagiełły (Kazimierz Jasiński)	227 231
(Jan Leśny)	235
J. Woronczak, Wpływy francuskie na piśmiennictwo polskie do końca XIII w., w: Literatura staropolska i jej związki europejskie, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1973 (Gerard Labuda)	237
S. Solicki, Źródła Długosza do problematyki czeskiej, Wrocław 1973 (Ewa Zagajewska)	238
polsko-łacińskiej pierwszej połowy XVI wieku, Meander 28 (1973) (Genowefa Wojciech-Maslowska)	240
Gdańsk 1973 (Michal Kaczmarek)	241 243
przeł. i opr. Z. Abrahamowicz, Kraków 1973 (Władysław A. Serczyk)	245
karskich, ibidem; J. Bukowski, Wartość poznawcza dokumentów pamiętnikarskich, ibidem (Gerard Labuda). J. Ratajewski, Wydawnictwo i czasopismo "Nowiny" w Opolu w latach 1911–1921, Warszawa 1972 (Andrzej Notkowski)	247 249
R. Lehmann, Urkundeninventar zur Geschichte der Niederlausitz bis 1400, Köln – Graz 1968; R. Lehmann, Quellen zur Geschichte der Niederlausitz, I. Teil, Köln – Wien 1972 (Jerzy Strzelczyk).	250
Kloster Haina. Regesten und Urkunden, bearb. v. E. G. Franz, Bd. I: 1144-1300, Regesten und Urkunden; Bd. II: 1300-1560/1648, 1. Hälfte – Regesten, Marburg 1962-1970 (Kazimierz Bobowski)	252
Visitační protokol pražského arcijáhenství pražského arcijáha Pavla z Janovic z let 1379-1382. K vydání připr. I. Hlaváček a Z. Hlediková, Praha 1973 (Józef Szymański)	253 254
Katalog Tek Glinki. Cz. 1 – Katalog osobowy, cz. 2 – Katalog geograficzny, [cz.] 3 – Katalog rzeczowy. Opr. T. Zielińska, Warszawa 1969, 1970, 1971 (Bogusław Ratusiński)	256
A. Gieysztor, Zarys dziejów pisma łacińskiego, Warszawa 1973 (Karol Górski)	257
K. Jasiński, Rodowód Piastów śląskich, t. I, Piastowie wrocławscy i legnicko-brzescy, Wrocław 1973 (Roman Heck) Magyar Anjou Legendárium (Hasonmás kiadás). A bevezető tanulmányt írta, a legendaszövegeket összeállította és a kiadást sajtó alá rendezte Levárdy F. [Węgierskie Legendarium Andegaweńskie (wyd.) F. Levárdy] [Budapest] 1973	259
(Roman Heck)	261
Zapiski krytyczne i sprawozdania	
Z. Kuderowicz, Perspektywy filozofii dziejów, Studia Filozoficzne [17] (1973) (G. L.)	263
J. Szacki, Socjologowie wobec historii, w: Teoria i badania socjologiczne a praktyka społeczna. Wybór materiałów	
pod red. A. Kwileckiego, Warszawa 1972; J. Topolski, Historycy wobec socjologii, ibidem (G. L.)	263
A. F. Grabski, Orientacje polskiej myśli historycznej, Warszawa 1972 (G. L.)	264 264
Bibliografia historii polskiej za rok 1970, opr. S. Głuszek, A. Malcówna, I. Perzanowska, Wrocław – Warszawa –	201
Kraków – Gdańsk 1972; [toż] za rok 1971, opr. S. Głuszek, A. Malcówna, I. Perzanowska, 1973 (G. L.) H. Baranowski, Bibliografia miasta Torunia, Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu 77 (1972); Bibliografia	265
Kopernikowska, II: 1956–1971, opr. H. Baranowski, Warszawa 1973 (G. L.)	265
i A. Turasiewicza, Kraków 1972 (G. L.)	266

Spis rzeczy	VII

Biblioteka Śląska 1922–1972. Pod red. J. Kantyki, Katowice 1973 (B. Tr.)	266
(H. Rob.)	267
-Wielgus. Warszawa 1971 (H. Rob.)	267
Korneliusz Nepos, Żywoty wybitnych mężów. Wstęp, komentarz i redakcja L. Winniczuk. Warszawa 1974 (I. L.)	268
Lucjusz Anneusz Florus, Zarys dziejów rzymskich. Przeł., wstępem i koment. op. I. Lewandowski, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1973 (M. K.)	268
Советы и рассказы Кекавмена. Сочинение византийского полководца XI века. Подг. текста, введ., пер. и комм.	260
Г. Г. Литаврина, Москва 1972 (Т. W.)	269 269
Manegold von Lautenbach, Liber contra Wolfelmum. Hrsg. v. W. Hartmann, Weimar 1972 (J. Strz.)	
Matthaeus Parisiensis? Westfalen 51 (1973) (J. Strz.)	270
Praha 1974 (E. Z.)	270
L. Stomma, Próba analizy strukturalnej czterech legend średniowiecznych, Etnografia Polska 16 (1972) (G. L.)	271
E. Goranin, Latopis Kijowski (1160-1199) w dawnej Polsce, Slavia Orientalis 21 (1972) (A. K.)	272
K. Forstreuter, Eine polnische Denkschrift auf dem Konzil in Basel, Zeitschrift f. Ostforschung 21 (1972) (H. Ch.). S. Zabłocki, Powstanie manierystycznej teorii metafory i jej znaczenie na tle poglądów estetycznych epoki, w: Este-	272
tyka – Poetyka – Literatura, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1973 (G. W. M.)	273
L. Bazylow, Rosja w polsko-łacińskiej literaturze politycznej XVI wieku, Slavia Orientalis 23 (1974) (A. K.) Piotr Skarga, Kazania sejmowe. Opr. J. Tazbir, przy współudz. M. Korolki. Wrocław — Warszawa — Kraków —	273
Gdańsk 1972 (M. K.)	273
V. Žulys, Jonas Rėza ir jo psalmyno pasirodymo aplinkybės, Literatura 14 (1971) (M. K.)	274
Русский дипломат во Франции. (Записки Андрея Матвеева). Публ. И. С. Шарковой. Под ред. А. Д. Люблинской, Ленинград 1972 (А. К.)	274
H. Schwarzmaier, Ein Brief des Markgrafen Aribo an König Arnulf über die Verhältnisse in Mähren, Frühmittelalterliche Studien 6 (1972) (J. Strz.)	275
W. Wessling, Das Jagdprivileg Kaiser Ottos II. für die Kölner Domkirche aus dem Jahre 973, Zeitschrift f. Jagdwissenschaft 19 (1973) (A. G.)	275
K. Jasiński, Zjazd na Mazowszu w kwietniu 1369 r. i jego geneza, Acta Universitatis Nicolai Copernici, ser. 1, Nauki humanistyczno-społeczne z. 58, Historia IX, Toruń 1973 (E. Z.)	27
F. Melis, Documenti per la storia economica dei secoli XIII – XVI con una nota di paleografia commerciale a cura di E. Cecchi, t. I, Prato 1972 (A. Drl.)	27
J. Jurginis, Alytaus ekonomijos dvarų pastatai 1649 metais, Vilnius 1972 (M. K.)	27
R. Jasas, L. Truska, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyventojų surašymas 1790 m., Vilnius 1972 (M. K.) J. Sulowski, Bedy (672/3-735) "De loquela digitorum" – średniowieczny sposób pokazywania palcami liczb oraz liter, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973; E. Alföldi-Rosenbaum, The finger calculus in Antiquity	27
and in the Middle Ages. Studies on Roman game counters, I, Frühmittelalterliche Studien 5 (1971) (J. Strz.)	27
Б. А. Рыбаков, Русское прикладное искусство XI-XIII веков, Ленинград 1971 (В. Pig.)	27
A. Grzybkowski, Kościół w Gosławicach. Zagadnienie genezy, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki 16 (1971) (M. Kocz.)	279
Komunikaty	
Źródła średniowieczne i problematyka historiograficzna (A. G.)	28
1974 (Ignacy Lewandowski)	28:
Repertorium fontium historiae medii aevi (A.G.)	28:
Istituto Pontificio degli Studi Ecclesiastici (Hieronim Fokciński)	28
III Konferencja nauk pomocniczych historii (Urszula Zgorzelska)	28
wicach 29-31 V 1974	28

SPIS ILUSTRACJI

Do	ref. A. Karlowskiej-Kamzowej:	
	Ryc. 1. Stary Zamek, kościół Św. Stanisława, wewnętrzna strona tympanonu	8
Do	art. Z. Obertyńskiego:	
	Ryc. 1. Lublin, kościół zamkowy, ściana południowa. Habakuk niesiony przez anioła do Babilonu i Habakuk klęczy, podtrzymywany przez demony	21: 21
Do	art. J. Zbudniewka:	
	Ryc. 1. A-B. Karty tytułowa i podtytułowa kopiarza jasnogórskiego, wykonane przez Mikołaja Staszewskiego Ryc. 2. A-B. Karty tytułowa i podtytułowa kopiarza wieruszowskiego, wykonane przez Mikołaja Staszewskiego Ryc. 3. Ilustracje pomocnicze (drzewa genealogiczne) w kopiarzu wiewieckim, wykonane przez Mikołaja Staszewskiego.	22: 22:

TABLE DES MATIÈRES

L'année de la science polonaise

Maître Vincent dit Kadłubek premier érudit polonais. 750° anniversaire de sa mort. Colloque tenu à Poznań, les 23 et 24 novembre 1973, sous les auspices de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań ainsi que de la Société Polonaise d'Histoire	132
Articles et études	
Stanisław Piekarczyk, Considerations concerning historical cognition. Facts — Methods — Sources — Theories Romolo Cegna, Contributo allo studio delle fonti sull'Ussitismo. La ricerca della 'Ecclesia Spiritualis' nel Medioevo	161
cattolico	163 199
Discussions et revues	
Bemerkungen über das Studienprogramm der historischen Hilfswissenschaften	209 216
Schloßkirche zu Lublin	226
Articles critiques et comptes rendus	227
Notes critiques	263
	201

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW – LISTE DES COLLABORATEURS

	Janusz Bieniak, Toruń		Henryk Łowmiański, Poznań
	Kazimierz Bobowski, Wrocław		Witold Maisel, Poznań
	Ambroży Bogucki, Rypin		Andrzej Notkowski, Warszawa
	Margarita E. Byczkowa, Moskwa, ZSRR		Zdzisław Obertyński, Warszawa
	Romolo Cegna, Warszawa-Torino, Italia		Stanisław Piekarczyk, Warszawa
H. Ch.	Helena Chłopocka, Poznań	B. Pig.	Bogdan Pigłowski, Warszawa
	Tadeusz Cieślak, Warszawa		Marian Plezia, Kraków
A. Drl.	Andrzej Derelkowski, Warszawa		Bolesław Przybyszewski, Kraków
	Hieronim Fokciński, Warszawa-Roma,		Bogusław Ratusiński, Kraków
	Italia	H. Rob.	Halina Robótka, Toruń
A. G.	Aleksander Gieysztor, Warszawa		Władysław A. Serczyk, Kraków
	Karol Górski, Toruń	J. Strz.	Jerzy Strzelczyk, Poznań
	Roman Heck, Wroclaw		Jan Sulowski, Warszawa
	Ireneusz Ihnatowicz, Warszawa		Stella Maria Szacherska, Warszawa
	Kazimierz Jasiński, Toruń		Józef Szymański, Katowice
	Michał Kaczmarek, Wrocław		Kazimierz Ślaski, Poznań
	Alicja Karłowska-Kamzowa, Poznań		Stanisław Trawkowski, Warszawa
A. K.	Artur Kijas, Poznań	B. Tr.	Barbara Trelińska, Katowice
M. Kocz.	Maria Koczerska, Warszawa		Adam Vetulani, Kraków
M. K.	Marceli Kosman, Poznań	T. $W.$	Tadeusz Wasilewski, Warszawa
	Brygida Kürbisówna, Poznań	G. W. M.	Genowefa Wojciech-Masłowska, Poznań
G. L.	Gerard Labuda, Poznań	E. Z.	Ewa Zagajewska, Poznań
	Jan Leśny, Poznań		Janusz Zbudniewek, Częstochowa
J. L.	Ignacy Lewandowski, Poznań		Urszula Zgorzelska, Katowice
	Kazimierz Liman, Poznań		Marian Zwiercan, Kraków

Komunikat

Główna Komisja Zbrodni Hitlerowskich w Polsce informuje, że kończy prace nad rejestrem strat osobowych inteligencji polskiej w latach 1939-1945, w tym środowiska naukowego.

W przygotowaniu jest publikacja poświęcona upamiętnieniu pracowników nauki — ofiar wojny i okupacji. W związku z tym prosi się zainteresowanych o nadesłanie:

1) uzupełnień do opublikowanych już życiorysów lub biogramów;

2) materiałów o osobach, o których nie ma dotąd informacji w piśmiennictwie. Informacja powinna zawierać: nazwisko i imię, datę i miejsce urodzenia, stopień i tytuł naukowy, pełnione funkcje, dyscyplinę naukową, najważniejsze dzieła, działalność społeczno-zawodową przed wojną i podczas okupacji, martyrologię oraz datę, miejsce i okoliczność śmierci;

3) fotografii, odpisów lub fotokopii dokumentów dotyczących martyrologii

i śmierci.

Kartotekę osobową strat naukowców polskich zamyka się w lutym 1976 r.

Korespondencję i materiały prosimy kierować na adres: Dr Marian Walczak, Polska Akademia Nauk, Warszawa, Pałac Kultury i Nauki.

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE ODDZIAŁ W POZNANIU

Nakład 380+90 egzemplarzy. Arkuszy wydawniczych 40. Arkuszy drukarskich 37,5. Papier drukowy satynowany klasy III, 80 g. Oddano do składania w grudniu 1974 r. Podpisano do druku w styczniu 1976 r. Druk ukończono w lutym 1976 r. Zamówienie nr 3819/74. R-15/920. Cena zł 125,—

POZNAŃSKIE ZAKŁADY GRAFICZNE IM. MARCINA KASPRZAKA